

Наталія БУГАЙЧУК,

методист лабораторії виховної роботи комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення росії кардинально змінило життя кожного українця, зокрема й освітній процес. В умовах війни виховна робота набуває особливого значення, стаючи фундаментом для формування стійкої, патріотичної та гуманної особистості, збереження психологічного здоров'я, підтримки емоційного стану та виховання цінностей, які допоможуть долати труднощі й розбудовувати майбутнє. Тому ми можемо назвати такі **пріоритетні напрями виховної роботи у закладах загальної середньої освіти**:

- Формування національної ідентичності та патріотизму: Виховання любові до України, її культури, історії та традицій; формування активної громадянської позиції, усвідомлення особистої відповідальності за майбутнє країни.
- Психологічна підтримка та стабілізація емоційного стану: Забезпечення відчуття безпеки, створення довірливої атмосфери, надання можливості дітям висловлювати свої почуття та переживання.
- Превентивне виховання: Профілактика шкідливих звичок, протиправної та деструктивної поведінки, формування навичок безпечної поведінки в інтернеті та реальному житті.
- Протидія дезінформації та маніпуляціям: Формування медіаграмотності, вміння розрізняти правдиву інформацію від фейків.

Ключові аспекти виховної діяльності

Ключові аспекти виховної діяльності охоплюють цілеспрямованість, зв'язок з життям, єдність свідомості та поведінки, виховання в праці, комплексний підхід, виховання особистості в колективі та поєднання педагогічного керівництва з ініціативою вихованців. Важливим є також формування цілісної картини світу, громадянської самосвідомості, творчої ініціативи та самореалізації. *В умовах війни* особливий акцент потрібно робити на психологічну підтримку та стабілізацію емоційного стану дітей. У закладах загальної середньої освіти – це комплексний процес, що вимагає системного підходу та злагодженої роботи всього педагогічного колективу, адміністрації та батьків. Створюючи безпечне, довірливе середовище та надаючи дітям можливість висловлювати свої почуття, ми не лише сприяємо їхньому емоційному благополуччю, але й допомагаємо їм розвивати важливі життєві навички, необхідні для успішної адаптації у сучасному світі.

Отже, **ключовими аспектами виховної роботи є**:

1. Психологічна підтримка та стабілізація емоційного стану дітей

Забезпечення відчуття безпеки, створення довірливої атмосфери, надання можливості дітям висловлювати свої почуття та переживання.

У сучасних умовах, коли діти можуть переживати значний стрес та емоційне напруження, психологічна підтримка та стабілізація їхнього емоційного стану є першочерговим завданням для закладів загальної середньої освіти. Створення безпечного, довірливого середовища, де кожна дитина почуватиметься комфортно та зрозумілою, є ключем до її емоційного благополуччя та успішного навчання.

Забезпечення відчуття безпеки

Відчуття безпеки – це фундаментальна потреба, без задоволення якої неможлива ефективна психологічна підтримка.

Фізична безпека:

- Дотримання правил безпеки: Регулярне проведення інструктажів з безпеки життєдіяльності, пожежної безпеки, дій у надзвичайних ситуаціях.
- Чіткі правила та розпорядок дня: Створення зрозумілих та послідовних правил поведінки, що зменшує тривожність та надає відчуття передбачуваності.
- Організація безпечного простору: Якщо є можливість, облаштування куточків для усамітнення або ігрових зон, де діти можуть відпочити та розслабитись.

Психологічна безпека:

- Нульова толерантність до булінгу: Розробка та впровадження чіткої політики проти булінгу, постійний моніторинг ситуації та негайне реагування на випадки цькування.
- Відсутність осуду та критики: Створення атмосфери, де діти не бояться робити помилки та висловлювати свої думки без страху бути засудженими.
- Позитивне підкріплення: Зосередження на успіхах та досягненнях дітей, навіть незначних, що підвищує їхню самооцінку та впевненість.
- Захист приватності: Повага до особистого простору та інформації дитини, нерозголошення конфіденційних даних без її згоди або згоди батьків/опікунів (за винятком випадків, передбачених законодавством).

Створення довірливої атмосфери

Довіра є основою для відкритого спілкування та ефективного підтримки.

Активне слухання: не просто чути слова, а також розуміти їхній зміст, емоції та наміри, а також демонструвати співрозмовнику, що тебе чують та розуміють; активне слухання вимагає повного зосередження на співрозмовнику, відкладання власних думок та неперервне вивчення його позиції та почуттів.

Уважність: виявляйте повну увагу до дитини, дивіться їй в очі, кивайте, підтримуйте зоровий контакт.

Емпатія: намагайтесь зрозуміти почуття дитини, навіть, якщо ви не погоджуєтесь з її думкою. Використовуйте фрази, що відображають емпатію, наприклад: "Я розумію, що тобі зараз сумно", "Мені здається, ти засмучений".

Не перебивайте: дайте дитині можливість повністю висловитися.

Уточнюючі питання: ставте відкриті запитання, які заохочують дитину до більш детальної розповіді про свої почуття та переживання ("Розкажи мені більше про це...", "Як ти почувався, коли це сталося?").

Відкрите та чесне спілкування: будьте щирими. Діти відчувають нещирість. Будьте собою і спілкуйтеся з ними відкрито.

Висловлюйте власні почуття (у розумних межах): Це допоможе дітям зрозуміти, що відчувати емоції – це нормально. Наприклад: "Я теж іноді відчуваю тривогу, коли..."

Заохочуйте запитання: Створіть атмосферу, де діти не бояться ставити будь-які запитання, навіть ті, що здаються "незручними".

Індивідуальний підхід:

Визнання унікальності: кожна дитина унікальна зі своїми потребами та особливостями. Намагайтесь знайти індивідуальний підхід до кожної дитини, враховуючи її вік, характер та життєвий досвід.

Виділення часу: заплануйте час для індивідуальних розмов з дітьми, особливо з тими, хто виявляє ознаки емоційного дистресу.

Надання можливості дітям висловлювати свої почуття та переживання.

Важливо не тільки створити умови для висловлення почуттів, а й активно заохочувати це.

Вербальні методи:

- "Кола обговорення" або "Ранкові зустрічі": Регулярні зустрічі, де діти можуть ділитися своїми новинами, думками та почуттями у безпечному та підтримуючому колі.

- Ігри та вправи для розвитку емоційного інтелекту: Використання рольових ігор, обговорення ситуацій, що викликають різні емоції, ідентифікація емоцій за мімікою та жестами.

Невербальні методи (для дітей, яким важко вербалізувати):

- Творчість: заохочення до малювання, ліплення, аплікації, музики, танців – це може бути потужним засобом для вираження прихованих емоцій.

- Ігрова терапія: для молодших дітей гра є природним способом вираження себе та переживання травматичного досвіду.

- Співпраця з психологом: тісна взаємодія з шкільним психологом (у разі його наявності) або з психологами, які працюють у центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

- Приклад дорослих: педагоги та адміністрація повинні бути зразком емоційної стійкості, поваги та емпатії.

2. Національно-патріотичне виховання: новий зміст і підходи

В умовах воєнного стану суттєво підвищується роль національно-патріотичного виховання молоді. Його мета полягає у формуванні соціально активної, відповідальної особистості зі сформованою громадянською позицією, стійкою ціннісною системою, здатної брати участь у творенні держави, захисті її національних інтересів та територіальної цілісності. Особливий акцент на: *формування національної ідентичності та патріотизму*: виховання любові до України, її культури, історії та традицій; формування активної громадянської позиції, усвідомлення особистої відповідальності за майбутнє країни. Важливо, щоб кожен заклад освіти став для дитини осередком становлення громадянина – патриота України, готового брати на себе відповідальність, розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, сприяти єдності української політичної нації та встановленню громадянського миру й злагоди.

Система національно-патріотичного виховання в умовах воєнного часу – це комплексна діяльність закладів освіти, сім'ї, громадських, благодійних, релігійних організацій, органів державної влади та місцевого самоврядування.

Функції національної самосвідомості особистості:

- Стимулювання самопізнання та рефлексії.
- Пізнання національно-культурних традицій, усвідомлення суспільної значущості власної діяльності.
- Формування духовної основи та мудрості життя – почуття громадянського обов'язку та особистісної відповідальності.

- Самореалізація особистості, максимальний вияв розумово-творчого й морально-духовного потенціалу.

- Усвідомлення національних особливостей та відмінностей менталітету, толерантне ставлення до інших народів і культур.

- Збереження культурно-генетичного коду, збагачення та розвиток інтелектуального потенціалу нації.

- Виховання поваги до минулого рідного краю, усвідомлення історичної ролі та місії українців.

Формування національно-культурної ідентичності підлітка – це суб'єктивне відчуття належності до українського народу та нації, свідоме прийняття його моральних цінностей. Цей процес проходить декілька етапів:

1. Ідентифікація («ми – вони»).
2. Формування уявлень про відмінні якості своєї національної культури.

3. Формування національної свідомості та самосвідомості, національної гідності та поваги до інших етносів і культур.

Для підлітків пріоритетним є самовизначення, де національно-культурна ідентичність ґрунтується на «корінні» родині, країні та народу, знанні міфів, легенд, святих, зв'язку з історичним минулим, використанням української мови, поваги до українських символів. Це виховання має здійснюватися у контексті національної культури, яка є унікальною і самобутньою, що ґрунтується на народній українській культурі.

Не слід забувати, що саме сім'я першочергово є тим осередком, де починається усвідомлення національної ідентичності людини.

У планах роботи закладів освіти необхідно передбачити поряд із традиційними методами та формами виховної роботи – інноваційні, які активізують енергію учнів та направляють її в потрібне русло. Під інноваціями у вихованні розуміють процес створення, поширення нових засобів для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі вирішувалися по-іншому, а також пошук оригінальних розв'язань педагогічних проблем: оригінальні виховні ідеї, нові виховні технології, форми і методи виховання. Поряд з поняттям інновації у вихованні вживається термін «інноваційні виховні технології», спрямовані на розвиток духовних здібностей учнів.

Мета інноваційного виховання спрямована не на засвоєння учнями прийнятих у суспільстві цінностей, норм, відношень та зразків поведінки, а перш за все на розвиток особистості учня, зацікавленості кожної дитини у виявленні свого життєвого досвіду, прояву своєї індивідуальності, створення для дітей і дорослих ситуацій вибору та успіху.

3. Протидія дезінформації та маніпуляціям

У добу надлишкового потоку інформації, що стрімко поширюється через різноманітні канали, *формування медіаграмотності, вміння розрізняти правдиву інформацію від фейків* стає однією з найважливіших компетентностей сучасної людини. Школи повинні відігравати ключову роль у формуванні у молоді критичного мислення, здатності аналізувати інформацію та ефективно протистояти дезінформації та маніпуляціям.

Розуміння сутності дезінформації та маніпуляцій

Першим кроком є усвідомлення того, що таке дезінформація, фейки та маніпуляції, і чому вони поширюються.

Визначення ключових понять:

- **Дезінформація:** навмисно неправдива або оманлива інформація, створена з метою ввести в оману.

- **Маніпуляція:** приховані психологічні техніки, що впливають на думки, почуття та поведінку людей без їхнього усвідомлення.

- **Фейк:** неправдива новина, створена та поширена з метою обману або введення в оману.
- **Пропаганда:** поширення ідей, думок, доктрин, що мають на меті вплинути на аудиторію.
- **Політичний вплив:** зміна суспільної думки, дискредитація опонентів.
- **Економічна вигода:** привернення уваги (клікбейт), реклама, шахрайство.
- **Соціальний вплив:** поширення паніки, розпалювання ворожнечі.
- **Особисті мотиви:** задля розваги, привернення уваги.
- **Виявлення ознак:** навчайте учнів звертати увагу на незвичайні заголовки, емоційно забарвлену лексику, відсутність посилань на джерела, анонімність авторів, граматичні помилки, надмірне використання великих літер або знаків оклику.

Формування медіаграмотності та критичного мислення

Розвиток цих навичок є основою для ефективної протидії дезінформації.

1) Навчання критичному аналізу джерел інформації:

- **Перевірка джерела:** хто є автором? Чи є це авторитетне джерело? Чи має джерело відому упередженість? (Наприклад, чи є це новинний ресурс, блог, чи акаунт у соцмережах?)
- **Визначення мети:** з якою метою була створена ця інформація? Чи намагається вона інформувати, розважати, переконати чи маніпулювати?
- **Пошук підтвердження:** Чи підтверджується ця інформація іншими надійними джерелами?
- **Дата публікації:** чи актуальна інформація? Старі новини можуть подаватися як нові, вводячи в оману.

2) Розвиток навичок фактчекінгу:

- **Онлайн-інструменти:** Ознайомте учнів з інструментами для перевірки зображень (зворотний пошук зображень Google), відео, фактів (спеціалізовані фактчекінгові сайти).
- **Порівняння інформації:** Навчайте порівнювати інформацію з різних джерел, щоб виявити розбіжності та суперечності.
- **Робота з першоджерелами:** Заохочуйте звертатися до першоджерел (офіційні документи, наукові публікації) замість переказів.
- **Аналіз заголовків та візуального контенту:**
- **Клікбейт:** Навчайте розпізнавати заголовки, що маніпулюють емоціями та обіцяють сенсацію без змістовного наповнення.
- **Фото- та відеоманіпуляції:** Поясніть, як за допомогою графічних редакторів та монтажу можна змінювати зображення та відео, і як це може бути використано для дезінформації. Наводьте приклади (deepfake).

Емоційна грамотність:

- **Розпізнавання емоцій:** Допомогайте учням усвідомлювати, як інформація впливає на їхні емоції. Часто дезінформація націлена на викликання сильних емоцій (страх, гнів, паніка), щоб притупити критичне мислення.
- **Контроль реакції:** Вчіть не робити поспішних висновків під впливом емоцій, а взяти паузу для осмислення інформації.

Практичні кроки та інтеграція в освітній процес

1. Проведення інтерактивних занять:

- **Дебати та дискусії:** організуйте дискусії на суперечливі теми, навчаючи учнів відстоювати свою точку зору, спираючись на факти.
- **Рольові ігри:** моделюйте ситуації, де учні виступають у ролі журналістів, редакторів, "фейк-ньюзмейкерів" та "фактчекерів".
- **Створення власних медіапродуктів:** заохочуйте учнів створювати власні новини, блоги,

відеоролики, щоб вони краще розуміли процес створення інформації.

- **Запрошення експертів:** організуйте зустрічі з журналістами, фактчекерами, медіаекспертами.

2. Створення безпечного онлайн-середовища:

Правила поведінки в інтернеті: Розробіть та дотримуйтесь правил безпечного та відповідального використання інтернету.

Обговорення ризиків: Проводьте бесіди про небезпеки онлайн-простору (кібербулінг, фішингові атаки, поширення персональних даних).

Взаємодія з батьками:

Інформаційні зустрічі: долучайтеся до проведення батьківських зборів, присвячених темі медіаграмотності, надавайте практичні поради, запрошуйте експертів.

Спільні проекти: заохочуйте батьків до спільних проектів з дітьми, що розвивають медіаграмотність.

Роль педагогів та адміністрації

Власна медіаграмотність: педагоги повинні постійно підвищувати власну медіаграмотність та бути прикладом критичного ставлення до інформації.

Безперервне навчання: по можливості проходити курси та тренінги з медіаграмотності, протидії дезінформації.

Співпраця з громадськими організаціями: взаємодійте з організаціями, що спеціалізуються на розвитку медіаграмотності та фактчекінгу.

4. Превентивне виховання

Превентивне виховання є невід'ємною частиною освітнього процесу, спрямованою на формування у здобувачів освіти стійких життєвих навичок, ціннісних орієнтацій та відповідальної поведінки. У сучасному світі, що несе як нові можливості, так і потенційні загрози, завдання закладів загальної середньої освіти — створити ефективну систему профілактики шкідливих звичок, протиправної та деструктивної поведінки, формування навичок безпечної поведінки в інтернеті та реальному житті.

Уже стало аксіомою, що підлітковий період життя людини є найбільш бунтівним і ризикованим. Батьки, вчителі, сусіди стверджують, що дитина, яка ще вчора була слухняною й милою, ставши підлітком, поводить себе вкрай різко і навіть небезпечно. Десятки історій щомісяця на екранах телевізорів і в гаджетах демонструють випадки ризикованої поведінки підлітків, що іноді межують із загрозою для їхнього життя.

Профілактика шкідливих звичок

Шкідливі звички (тютюнокуріння, вживання алкоголю, наркотичних речовин, залежність від гаджетів) становлять значну загрозу для фізичного та психічного здоров'я дітей та молоді.

Комплексний підхід: важливим складовим попередження шкідливих звичок є комплексність і координованість зусиль як значущих факторів ефективної профілактичної роботи, адже прогалини у діяльності будь-якої з ланок можуть призвести до сплеску куріння, вживання алкоголю та психоактивних речовин.

Інформаційно-просвітницька робота: надавайте учням достовірну, науково обґрунтовану інформацію про шкідливих звичок для організму, їхні соціальні та правові наслідки. Використовуйте різні формати: лекції, бесіди, презентації, відеоматеріали, дебати, квести.

Формування життєвих навичок: розвивайте в учнів навички критичного мислення, прийняття рішень, саморегуляції, асертивності (уміння відмовляти), стресостійкості. Це допоможе їм протистояти тиску однолітків та маніпуляціям.

Альтернативні види діяльності: заохочуйте учнів до занять спортом, творчістю, участі в гуртках та секціях, волонтерській діяльності. Це формує здорові інтереси та канали реалізації енергії.

Раннє виявлення та допомога:

Спостереження: педагоги, класні керівники та психолог повинні бути уважними до змін у поведінці учнів, що можуть свідчити про наявність проблем (зміна настрою, зниження успішності, замкнутість, агресивність).

Співпраця з фахівцями: залучайте до профілактичної роботи шкільних психологів, за потреби залучайте батьків та відповідні служби.

Протидія протиправній та деструктивній поведінці

Під час війни та через вплив несприятливих умов соціалізації дітей таких як домашнє насильство, жорстоке поводження з дітьми, медіанасильство, та ін. все більшого прояву має деструктивна поведінка, особливо серед підлітків. Тобто це руйнівна поведінка, яка може бути спрямована як щодо себе, так і щодо інших. Руйнівні дії є як джерелом підвищеної небезпеки для самого підлітка, який на шляху дорослішання пробує та ризикує (часто своїм здоров'ям і життям), так і для всіх, хто його оточує, а передовсім батьків (або осіб, які їх замінюють) та педагогів, суспільства в цілому. До протиправної та деструктивної поведінки належать булінг, вандалізм, агресія, порушення дисципліни, участь у неформальних групах деструктивного спрямування.

Ризиковані дії підлітка можуть бути проявом імпульсивності або ознаками деструктивної поведінки. Розпізнати і виокремити одну від іншої іноді видається непросто, оскільки в обох випадках йдеться про небезпеку та ризик для здоров'я дитини.

Водночас імпульсивна поведінка є мало усвідомленою, проявляється дуже швидко, і, як правило, є наслідком впливу (тиску) інших людей на підлітка у певних обставинах. Наприклад, підліток, який піддався тиску ровесників у загальній атмосфері «усі п'ють», вживає алкоголь на вечірці, і це є ознакою імпульсивної поведінки. Підліток у таких випадках, як правило, швидко реагує поведінкою на ситуацію, що відбувається довкола нього, й так само швидко може розкаюватися у скоєному. Це шкідлива поведінка для підлітка, але у певному сенсі, нормативна.

Коли ж вживання алкоголю стає свідомим і перетворюється на повсякденну звичку, підліток ігнорує всі заклики батьків. Відтоді стають наявними ознаки, які свідчать про те, що вживання алкоголю заважає шкільному навчанню і життю родини в цілому, що стає приводом для занепокоєння і спонукає до обговорення причин деструктивної поведінки та шляхів її подолання.

Крім того, деструктивні риси може мати не лише реальна поведінка підлітків, але й віртуальна.

Головна мета профілактики деструктивної поведінки підлітка – активізувати його внутрішній потенціал і позитивні якості, переключивши на них увагу і мотивуючи до соціальної законослухняної поведінки. Профілактична робота з підлітками має бути спрямована не тільки на усунення наслідків деструктивних дій, але й на запобігання деструктивній поведінці через формування сприятливого соціально-психологічного клімату в безпечному шкільному середовищі, де є взаємодопомога, прийняття іншої точки зору тощо.

Принципи профілактики деструктивної поведінки підлітків у закладі загальної середньої освіти:

- прийняття та врахування різноманітності кожної дитини з розумінням того, що кожна дитина унікальна;
- застосування індивідуального підходу через здатність побачити, розпізнати, зрозуміти потреби кожної/го;

- стимулювання учнів до самореалізації шляхом участі в різних видах діяльності;
- розвиток соціальних навичок: Емпатія та толерантність: формуйте в учнів здатність розуміти почуття інших, поважати відмінності, приймати інакшість;
- вирішення конфліктів: навчайте конструктивним способом вирішення конфліктних ситуацій без застосування агресії. Використовуйте медіацію, компроміс, переговори. Заохочуйте учнів брати відповідальність за свої вчинки та їхні наслідки.
- профілактика булінгу (цькування). Нульова толерантність - займіть безкомпромісну позицію щодо булінгу. Розробіть чіткий алгоритм дій у випадках булінгу, що включає ідентифікацію, фіксацію, втручання та підтримку всіх учасників (жертви, кривдника, свідків);
- регулярно проводьте бесіди, тренінги, флешмоби на тему протидії булінгу, пояснюючи його руйнівні наслідки для всіх. Проводьте спільні заходи з представниками ювенальної превенції, інспекторами з охорони дитинства.

Крім того, хоча акцентувати вашу увагу ще на двох позиціях – це **співпраця з батьківською громадою і власний емоційний стан і професійне зростання**.

Батьки виступають не лише «спостерігачами», а співучасниками виховного процесу. Вони мають допомогти дітям зрозуміти життя і себе в ньому, оскільки ті можуть стикатися з труднощами у формуванні своєї ідентичності та розумінні власних цінностей.

Активна робота з батьками та громадськістю є надзвичайно важливою. Батьки – важливі партнери у всіх процесах, які відбуваються з їхніми дітьми тому важливо залучати їх до роботи із здобувачами освіти та вирішення проблем, які можуть виникати у закладі освіти.

Пам'ятайте, що ваша власна психологічна стійкість є запорукою успішної роботи з дітьми. Не соромтеся звертатися по допомогу до психологів, обмінюватися досвідом з колегами. Для ефективного вирішення цього завдання необхідно передусім звернути увагу на відновлення психічного здоров'я, створення належних умов для професійної діяльності та науково-методичного забезпечення педагогів. Постійно оновлюйте свої знання щодо психології травми, методів надання першої психологічної допомоги, способів роботи з дітьми, які пережили травматичні події. Будьте готові до швидких змін, адаптуйте виховні заходи до поточної ситуації та потреб учнів. Виявляйте креативність у пошуку нових форм та методів роботи. Активно взаємодійте з психологами, соціальними педагогами, медиками працівниками, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями для забезпечення комплексної підтримки дітей. Для якісної організації виховної роботи важливо залучати працівників психологічної служби ще в процесі планування своєї роботи та передбачати окремі заходи, орієнтовані на окремі цільові аудиторії – учнів, вчителів, батьків.

Організація виховного процесу в умовах воєнного стану – це складне, але надзвичайно відповідальне завдання. Наша спільна мета – допомогти дітям зберегти їхнє дитинство, вирости сильними, мудрими, патріотичними та гуманними громадянами України, здатними долати труднощі й будувати своє майбутнє. Віримо, що спільними зусиллями ми зможемо забезпечити якісний та ефективний виховний процес, який стане фундаментом для майбутнього нашої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ І РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Банк програм для неповнолітніх у конфлікті з законом URL: <http://surl.li/sdfuwz> (дата звернення: 20.05.2025).
2. Вебсайт ДНУ «ІМЗО» URL: <http://surl.li/jhpygg> (дата звернення: 28.05.2025).
3. Вебсайт КНЗ «ЧОІПОПП ЧОР» URL: <https://oipopp.ed-sp.net/taxonomy/term/2552> (дата звернення: 28.05.2025).
4. Використання електронних сигарет серед молоді URL: <http://surl.li/quwtyb> (дата звернення: 20.05.2025).
5. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> (дата звернення: 28.05.2025).
6. Інформаційні матеріали Українського інституту національної пам'яті URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy> (дата звернення: 28.05.2025).
7. Матеріали Українського державного центру національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді для потреб дистанційної освіти дітей та дорослих URL: <https://patriotua.org/dystantsiine/> (дата звернення: 28.05.2025).
8. Міжнародні стандарти з профілактики вживання наркотиків URL: <http://surl.li/hxwald> (дата звернення: 20.05.2025).
9. Навчальний анімаційний ролик «Цінуй життя!» URL: <http://surl.li/mweisc> (дата звернення: 20.05.2022).
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 2023 р. № 1322 «Про схвалення Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1322-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.05.2025).

11. Проблема залежності від комп'ютерних ігор URL: <http://surl.li/evanbz> (дата звернення: 20.05.2025).
12. Програма профілактики вживання психоактивних речовин «Свідомий вибір» / Н. Строева. Київ. 2020 URL: <http://surl.li/gozeuy> (дата звернення: 20.05.2025).
13. Проект «Мапа звитяг та пам'яті українського народу» URL: <https://zvytiaga.online/> (дата звернення: 28.05.2025).
14. Проект «Що ти знаєш про...? Історія регіонів України» Національного центру «Мала академія наук України» URL: <http://surl.li/vykyrs> (дата звернення: 28.05.2025).
15. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 березня 2023 р. № 269-р. яким затверджено План заходів з відзначення подвигів ветеранів війни, проявлених під час захисту суверенітету, територіальної цілісності та недоторканості України, на період 2023-2026 років URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/269-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 28.05.2025).
16. Серія відеороликів, присвячених видатним діячам, які є символом незламності української нації URL: <https://surl.li/qwgqib> (дата звернення: 28.05.2025).
17. Серія документальних фільмів про героїчну боротьбу українців за свободу та незалежність: URL: <https://surl.li/itfhqg>; <https://surl.li/uketds>; <https://surl.li/cupwtf> (дата звернення: 28.05.2025).
18. Як батькам говорити про алкоголь з дітьми різного віку URL: <http://surl.li/nvlwbl> (дата звернення: 20.05.2025).
19. Як запобігти зловживанню алкоголем та наркотиками серед підлітків URL: <http://surl.li/xvrhvc> (дата звернення: 20.05.2025).
20. Як запобігти проблемі залежності від комп'ютерних ігор URL: <http://surl.li/wgnpat> (дата звернення: 20.05.2025).

Сергій ГЛОВАЦЬКИЙ,

методист предметів мистецької освітньої галузі комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

НОВИЙ ЗМІСТ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Реформування освіти в Україні є частиною процесів оновлення освітніх систем, що відбуваються останні роки. В мистецькій освітній галузі навчання здійснюється на основі освітніх стандартів, типових освітніх програм, нового змісту навчально-дидактичних освітніх матеріалів, підручників, застосування комплексу новітніх технологій, форм і методів навчання мистецтву тощо. Освітня галузь «Мистецтво» розглядається як суттєвий компонент загальної освіти школяра. Його могутній пізнавальний і виховний потенціал пов'язаний з естетичною природою, завдяки якій досягаються потаємні найскладніші процеси духовного життя людини, її внутрішнього світу.

Враховуючи сучасні події, військову агресію РФ на території нашої держави, визначено **пріоритетні напрями** освітньої діяльності в умовах воєнного стану на уроках мистецтва, а саме:

- продовження реалізації реформи загальної середньої освіти відповідно до Концепції «Нова українська школа»;
- впровадження у 8 класах нового Державного стандарту базової середньої освіти;
- подолання втрат у навчанні, зумовлених військовою агресією РФ на території нашої держави;
- посилення національно-патріотичного виховання, формування громадянської позиції, розвиток навичок інформаційної гігієни під час війни;
- просвіта з питань особистої безпеки;
- психологічна підтримка всіх учасників освітнього процесу.

Нормативна складова

Організація освітньої діяльності з предметів мистецької освітньої галузі у закладах загальної середньої освіти у 2025/2026 навчальному році здійснюватиметься відповідно до таких документів: Законів України «Про освіту», «Про повну загальну